

INVENTERING AV SMÅLÖM, GÄSS, SÅNGSVAN OCH TRANA

Längs 50km alternativa sträckningar
av kraftledningssträckningar samt
intill Veksjömyrs naturreservat i
Särna-Idre, Älvdalens kommun

Mylia Natur
2022

Omslagsbild: Stora Flysjön väster om naturreservatet Veksjömyr, 19 maj 2022. Fem sädgäss och ett par tranor sågs vid detta besök. Foto: Bengt Oldhammer, gäller samtliga foton.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	4
Uppdraget.....	4
Allmän beskrivning av området.....	5
Myrtyper och skog vid Veksjömyr.....	6
Tidigare inventeringar	6
Inventeringsmetodik.....	7
Resultat.....	8
Inventering av 25 sjöar och tjärnar	8
Norra sträckningen mot väster	8
Mellersta sträckningen mot sydväst	8
Södra sträckningen	8
Veksjömyr	11
Litteratur	21

Sammanfattning

Under maj och augusti 2022 inventerades häckningsplatser för smålom, gäss och svanar längs ca 50 km kraftledningssträckningar i Särna-Idre. 25 tjärnar eller små sjöar kontrollerades. I en av dessa fanns ett par häckande trana.

Dessutom inventerades förekomst och eventuella flyttstråk gällande trana, gäss och andra långsamflygande fåglar i anslutning till myrmarker vid Veksjömyrs naturreservat under maj och juli 2022. Inga påtagliga flyttstråk kunde noteras och de flesta myrar väster om kraftledningsgatan är för torra för ett rikare fågelliv, med undantag av den blöta myren med två sjöar vid Stora Flysjön. Där noterades bland annat ett par tranor, ett par sångsvan och fem sädgäss. Vid Sven-Pålsbäcken en dryg km söder därom fanns ett par tranor.

Uppdraget

NEKTAB - Nordisk ElkraftTeknik AB, genom miljökonsult Peter Waldeck, gav undertecknad uppdraget enligt följande uppdragsbeskrivning:

1. Konsulten ska genomföra inventering av häckningsplatser för fågelarterna smålom, gäss och svanar, längs ca 50 km kraftledningssträckningar (figur 1). Häckningar inom ca 200 meter från centrum av sträckningarna ska redovisas i rapport.
2. Konsulten ska inventera förekomst och ev. flyttstråk gällande tranor, gäss och andra långsamflygande fåglar i anslutning till myrmarker vid Veksjömyrs naturreservat (figur 2). Syftet med denna inventering är att identifiera om det finns områden där dessa fåglar frekvent passerar, och gör lokala förflyttningar mellan Veksjömyrs naturreservat och våtmarker på västra sidan om befintlig kraftledningsgata. Sträckan som planerad ledning går längs reservatet är ca 10 km. Lokalen ska undersökas inför häckningstid (april-maj) och efter när de vuxna fåglarna (gäller i första hand gässen) ofta samlas för att rugga (juli).

Figur 1. Längs de rödmarkerade sträckningarna inventerades häckningsplatser för smålom, gäss och svanar. Området ligger mellan Idre och Särna, väster om Österdalälven. 25 sjöar och tjärnar inventerades.

Figur 2. Längs den röda linjen inventerades lokala förflyttningar mellan Veksjömyrs naturreservat och våtmarker på västra sidan om befintlig kraftledningsgata för trana, gäss och andra långsamflygande fåglar. Området ligger väster om Särnaheden.

Allmän beskrivning av området

Dalasansten dominerar på den så kallade dalasanstensplatån i nordvästra Dalarna. Den är genomgående mycket rik på myrar i flackare delar, som i norr ligger på 500–600 meter över havet och i söder 400–500 meter över havet. Myrarna är ofta uppsplittrade av moränryggar och holmar. Även om sandsten dominerar finns inslag av diabas och porfyr. Tallskog är dominerande men i fuktigare lägen och på mer näringsrik mark växer granskog eller blandskog med gran och tall. Lövinslaget är mycket litet.

Myrtyper och skog vid Veksjömyr

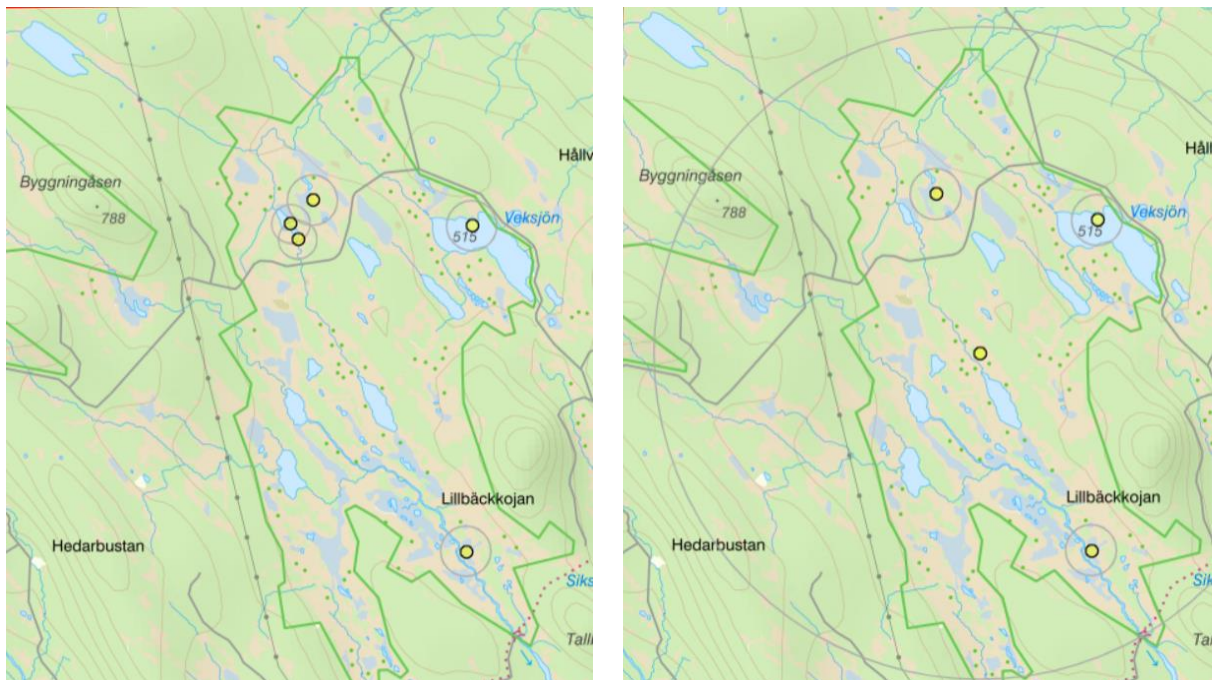
Myrtyperna i inventeringsområdet vid Veksjömyr är de normala för området och höjden över havet är 670 meter. Stora Flysjön i norra delen avviker genom att den sänktes för att skapa slåttermark. Där finns två sjöar, en större och en mindre, samt några enstaka gamla diken. Det är gott om blöta marker och vattensamlingar på flera platser. Korsbäcken rinner genom området och myren som helhet kallas därför Korsbäckkölen.

En till två kilometer söder om Stora Flysjön ligger myrar vid Sven-Pålsbäcken och Dammbustan. Även om triviala myrtyper dominerar i det området finns en del blötare partier. Alla söder därom liggande myrar som ligger väster om befintlig kraftledningsgata, är triviala och förhållandevis torra. Det gäller även myrarna väster om vägen till Fröåsen. Ur fågelsynpunkt är alla dessa myrar artfattiga.

Skogen i området domineras av plantager av kanadensisk contortatall och svensk tall. Hyggerna är som regel stora eller mycket stora. Gran finns längs bäckar och i sumpskog av olika typ.

Tidigare inventeringar

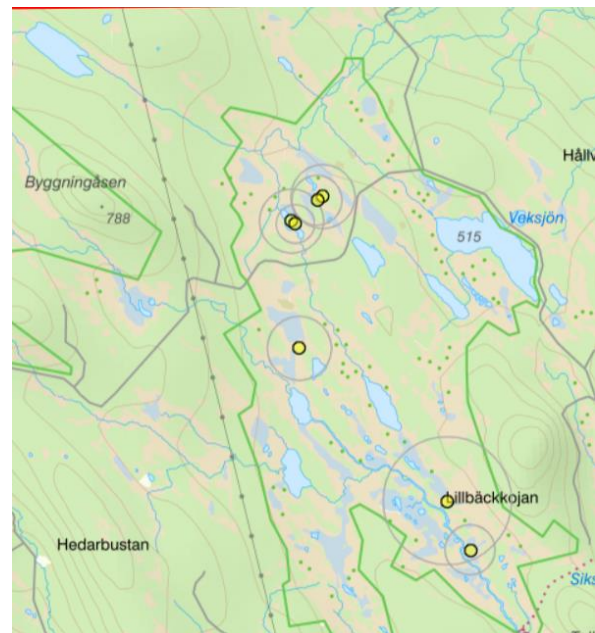
Sökning efter tidigare kända fynd av smålom, gäss och svanar i inventeringsområdet för de tre alternativa sträckningarna gjordes i Artportalen. Några fynd av intresse fanns inte. När det gäller Veksjömyr finns däremot ett antal fågelrapporter av trana, gäss och andra långsamflygande fåglar. Alla dessa fynd ligger öster om kraftledningsgatan (figur 3–8). De enda uppgifter om flygande flockar gäller sädgås och tundrasädgås som då kommit norrifrån och landat i reservatets myrområde. Flest observationer i Veksjömyrs naturreservat finns av sångsvan och trana.

Figur 3–4. Kartan till vänster visar uppgifter om sångsvan och till höger sädgås och tajgasädgås (pricken i mitten, 21 ex förbiflygande 14 augusti 2020) i området vid Veksjömyr och intill kraftledningsgatan. Kartor från Artportalen maj 2022.

Figur 5-6. Fynd av smålom till vänster och storlom till höger i området vid Veksjömyr och intill kraftledningsgatan. Kartor från Artportalen maj 2022.

Figur 7-8. Till vänster fynd av kanadagås och till höger trana i området vid Veksjömyr och intill kraftledningsgatan. Kartor från Artportalen maj 2022.

Inventeringsmetodik

De 25 sjöarna besöktes 16 och 19 maj samt 3 augusti (18 sjöar). Veksjömyr besöktes 16 och 19 maj samt 4 juli. Därutöver besöktes Veksjömyr två gånger tidigare i samband med inventering av hönsfågel. Alla fynd och observationer registrerades på Artportalen vid samtliga inventeringstillfällen. Vid ett särskilt besök av områdena väster om Storflon, mot befintlig kraftledningsgata, fanns inget av intresse att registrera på Artportalen.

Våren 2022 var tidig och isen i sjöarna försvann snabbt. I mitten av maj var smålom redan på plats långt norrut i Sverige. I Tisjön i Dalarna som är en klassisk lokal med många par smålom är fåglarna vanligen på plats första halvan av maj. En sökning på Artportalen under april 2000-2022 visar att de anländer redan då. På Artfakta står det att "Smålommen anländer till häckningsplatserna så snart dessa är helt eller delvis isfria. I mellersta Sverige sker detta i regel i april eller början av maj, i nordligaste Sverige senare." De flesta ungar är kvar i häckningstjärnarna ännu i augusti, även om båda föräldrarna är borta och hämtar mat. Därför gjordes en extra kontroll vid denna tidpunkt. Under en dag 3 augusti kontrollerades 18 av de bästa sjöarna som ligger närmast bra fiskevatten.

Resultat

Endast en häckning av trana kunde konstateras i de 25 sjöarna samt storlom i en sjö. Ingen smålom sågs vid något av besöken, varken i maj eller augusti. Alla fågelobservationer som gjordes vid besöken redovisas nedan.

Inga flyttningsrörelser kunde noteras vid Veksjömyr. Däremot hittades två par trana samt fem sädgäss väster om Veksjömyrs naturreservat 19 maj. Den 4 juli noterades ett par sångsvan. Alla observationer gjordes vid de enda två våta myrar som finns väster om befintlig kraftledningsgata.

Inventering av 25 sjöar och tjärnar

Norra sträckningen mot väster

1. N 6855806, E 379440. Två storskrake hane.
2. N 6855800, E 380787. En gluttsnäppa spel.
3. N 6855827, E 382112. Tomt.
4. N 6856118, E 383067. Tomt.
5. N 6856081, E 384408. Tomt.
6. N 6855894, E 384498. Tomt.
7. N 6856131, E 384613. Tomt.
8. N 6856216, E 384858. En grönbena spel. Skarpabborrtjärnen.
9. N 6856596, E 385592. Tomt. Lomtjärnen södra delen.
10. N 6856086, E 386512. En trana på bo. Lomtjärnen norra delen (obs, inte samma sjö som Lomtjärnen ovan, även om de har samma namn).
11. N 6856321, E 388029. Tomt.

Mellersta sträckningen mot sydväst

12. N 6855315, E 386398. Grönbena spel. Lomtjärnen, södra delen. 3/8 vigg två-tre ex långt ut i sjön, troligen hona med ungar.
13. N 6855112, E 386693. Ett par vigg. Långtjärnen.

Södra sträckningen

14. N 6855190, E 388736. En kricka hane och en skogssnäppa.
15. N 6854066, E 388832. Ett par storlom. 3/8 en storlom med unge samt varnande fiskgjuse vid bo.
16. N 6852518, E 389773. Tomt. En knipa hona 3/8.
17. N 6852313, E 389830. Tomt.

18. N 6852108, E 390022. Fyra småskrake, hane.
19. N 6849606, E 390877. Tomt.
20. N 6849308, E 391226. Tomt.
21. N 6843324, E 395104. En kricka, hane.
22. N 6842374, E 396035. Ett par knipa.
23. N 6831435, E 393350. Två knipa, hane och en spelande gluttsnäppa.
Slottsmanstjärnen.
24. N 6830661, E 392730. Tomt.
25. N 6830659, E 392618. Tomt.

Figur 9–10. Lomtjärnens norra del med trana på bo. I bakgrunden Gösjöåsen. Nedan tjärn nummer 2.

Figur 11. Tjärn nummer 3.

Figur 12. Tjärn nummer 4.

Figur 13. Tjärn nummer 5.

Figur 14. Tjärn nummer 9. Lomtjärnens södra del.

Figur 15. Tjärn nummer 21.

Veksjömyr

Vid Veksjömyr var det av särskilt intresse att lokalisera områden väster om befintlig kraftledningsgata där större fåglar frekvent passerar och där ledningen kan utgöra en icke försumbar kollisionsrisk. Eftersom det bara finns några få större områden med blöt myr och endast ett område med större sjöar väster om kraftledningsgatan utgör merparten av områdena inget som fåglarna har någon större anledning att flyga till. Undantagen är Stora Flysjön och Sven-Pålsbäcken en dryg km söder därom. Vid Stora Flysjön noterades fem sädgäss och ett par trana i maj och vid Sven-Pålsbäcken sågs ett par trana. Den 4 juli gjordes en rejäl rundvandring i hela området vid Stora Flysjön och då noterades ett par sångsvan, fiskgjuse, kricka, storskrake, några par glutt-snäppa och grönbena.

Alla myrvar söder om Sven-Pålsbäcken och väster om kraftledningsgatan besöktes. Sikten är mycket god då hyggen och plantskogar av 1–2 meters höjd dominerar området. Sikten över de trädfattiga myrarna är också god. Vid Fröåsens högre delar kunde luftrummet över i princip hela Veksjömyr observeras på stora fåglar.

Veksjömyr är ett mycket stort myrområde, men individtätheten är inte så hög. De mest attraktiva miljöerna med flest fåglar finns där det är blöt myr och lite större sjöar eller tjärnar. Väster om kraftledningsgatan saknas de miljöerna utom vid Stora Flysjön och delar av Sven-Pålsbäcken. Vid Dammbustan finns två små näringsfattiga tjärnar, men där sågs endast knipa. Några större förflyttningar av fåglar västerut från naturreservatet är därmed inte att vänta på merparten av området med undantag av Stora Flysjön.

När Stora Flysjön besöktes i juli sågs ingen trana, men de kan ha smugit undan för födosök i intilliggande marker med myr och gles skog. Några sädgäss sågs inte heller. De torde inte ha missats då hela området avsöktes på båda sidor och med kikare. Det är möjligt att gässen som sågs i maj var på sträck? Någon kartering av fåglar under juni gjordes inte, men de flesta häckande fåglar som fanns kvar i juli varnade eller var oroliga vid det besöket.

Figur 16–17. Ett par trana vid Stora Flysjön i maj. Tranorna hade bruna ryggar vilket betyder att de häckar. Bilden nedan från Stora Flysjön där tranorna och de fem sädgässen noterades.

Figur 18–19. Stora Flysjön 4 juli. Ett par sångsvan. Nedan en fjäder av sångsvan hittades i norra delen och bajs intill vattnet i södra delen, troligen av sångsvan.

Figur 20–21. Stora Flysjöns södra del 4 juli. Nedan norra delen där fjäder efter sångsvan hittades.

Figur 22–23. Stora Flysjön i maj. Korsbäckens utflöde i förgrunden. Nedan. Myren vid Sven-Pålsbäcken är i huvudsak ganska torr men har en del blötare partier. Ett par tranor samt ett par småspov noterades.

Figur 24–25. Lilla tjärnen vid Dammbustan. Inga fåglar sågs. Nedan stora tjärnen vid Dammbustan. Ett par knipa observerades.

Figur 26–27. Myr vid Dammbustan. N 6844805, E 380090. Nedan myr söder om Dammbustan. N 6844370, E 380378.

Figur 28–29. Myr nordväst Dyrsggravkölen väster om kraftledningsgatan. N 6844600, E 381062. Nedan myr öster om Dammbustan mot Veksjömyrs naturreservat. N 6844677, E 381043.

Figur 30-31. God utsikt över Veksjömyrs naturreservat. N 6843723, E 381299. Nedan myr väster om vägen mellan Fröåsen och Trollsjöåsen. Torra och fågelfattiga myrar dominerar helt. N 6842392, E 381478.

Figur 32–33. Häckande trana cirka en km öster om kraftledningsgatan i naturreservatet. N 6847577, E 382352. Nedan Veksjön i Veksjömyrs naturreservat med Fulufjället i bakgrunden. Sikten är god om man vill se större fåglar i luftrummet.

Litteratur

Rafstedt, T. och Bratt, L. 1990. Våtmarker i Kopparbergs län. Länsstyrelsen i Kopparbergs län N 1990:2.

Mylia
Natur

Bengt.oldhammer@telia.com
070 334 33 82

Stenbergsvägen 79
794 92 Orsa